

Om moralsk forsømte børns behandling i Danmark.

Svar til Hr. Justitsråd MØLLER, Forstander for Flakkebjerg og
Landerupgård Opdragelsesanstalter.

I den i dette år for de ovenfor nævnte opdragelsesanstalter for 1880 og 1881 udgivne beretning har Hr. MØLLER udtalt sig om to af mig i Tidsskriftets årgang 1881 skrevne artikler. Den ene er: Behandlingen af forsømte børn og unge lovovertrædere i Danmark; den anden: Antydning af en tidssvarende rationel behandling af forsømte børn og unge lovovertrædere i Danmark. Forud for disse har Tidsskriftet meddelt adskillige oplysninger om det samme forholds ordning i Belgien, England, Frankrig, Tyskland og tildels Unionen i Amerika for at godtgøre, hvilke almindelige principer der i disse lande ere blevne godkendte og anvendte i denne sag.

Hr. MØLLERS udtalelser ere for det første et sælsspark, det være sagt sans comparaison, til mig. Han siger således side 4 i beretningen: „Imod dette uhyre — med stor kunstfærdighed sammensatte apparat, hvorpå man vil søge patent . . . ,“ side 64: „Det falder mig noget vanskeligt at genkende Hr. STUCKENBERG, men jeg vil dog ikke give den tanke rum, at manden ikke ret skulde vide, hvad han sagde,“ side 66: . „har ingen godkendt det af Hr. STUCKENBERG fuldfærdigt opstillede maskineri som det

ufejlbarligste middel til at afværge det onde . . .“, samme side: „Men skal det, som her udgives, gælde for videnskab, bliver det næppe til dens ære, medmindre man støtter sig til manden, som studerede i Kiel og kom til det resultat, at „Løgn var også en videnskab“, side 71: „Ja, hvilken simpelhed ved siden af Hr. STUCKENBERGS vældige videnskabelige apparat, der udelukker al naturlig følelse, og hvad mere er, at forstanden blot ved at se derpå „står stille“. Endelig siger han side 72: „Ja, så viser han os omkring i den vide verden, ikke blot til Tyskland, hvad vi endda kunde finde os i, da alt hos os var „wunderschön“, når det blot var tysk, — nej, vi må ikke blot til England, Frankrig, Belgien, men til Massachusetts i Amerika . . .“

Jeg skal imidlertid ikke inklade mig på at sparke igen. Der ligger ikke for mig nogen magt på at være personlig ubehagelig mod Hr. MØLLER eller overøse ham med hånsord. Anser han det for passende for sig som en meget gammel mand, så er det i hvert tilfælde lidet sømmeligt for mig, den yngre, ligeoverfor ham ikke blot som den gamle, men også som den, jeg i fuldt mål anerkender for hans store og langvarige utrættelighed i en så byrdefuld gerning. Derimod kan jeg ikke anerkende hans ret til at forlange hele kærligheden for sagen for sig, så han ikke vil indrømme mig nogen del i den samme kærlighed. Jeg mener, det må blive den neutrale grund, hvorpå to modstandere kunne mødes i en sag som denne. Er det ikke så, kommer man ind på de alfare veje, hvor der altid ligger sten at kaste på hinanden med. For mig kommer det imidlertid an på sagen alene.

For det andet ere Hr. MØLLERS udtalelser ikke fri for hån mod den penitentisære videnskab. Heller ikke her skal jeg gøre gengæld. Dertil har jeg intet mandat. Den sag tager desuden heller ingen skade af Hr. MØLLERS ytringer. Den er båret oppe og bæres oppe over hele verden af mænd med en overlegen dannelse og stor åndelig modenhed. Jeg må føje til, skønt det er mig smerteligt

at skulle gøre det, at der er noget lidet værdigt i, at en gammel mand, som fordrer agtelse for sin kærlighed til sin gerning og anerkendelse for et langt livs opofrende virken, taler nedsættende om en sag, der har vundet verdens anerkendelse og tilslutning, som har kaldt mange velsignelsesrige bestræbelser ilive, og som har været og er en livsgerning, omfattet med kærlighed, for så mange. Er det udbyttet af Hr. MØLLERS deltagelse i de møder, som denne sag havde sammenkaldt i Stockholm og København?

Hermed er det personlige, forsåvidt det vedrører mig og den sag, som jeg nu engang har fået kærlighed for, afgjort fra min side. Jeg skal nu komme til selve sagen, til Hr. MØLLERS udtalelser derom. Disse ere ganske vist af en såre lidt forhandlende karakter, hvad de foranstående citater vise, og have sågodtsom ingen betydning for realiteten, idet de efter deres form og indhold mere gøre indtryk af mangel på den rolige overvejelse, hvorved mennesket bliver istand til at se klart og dømme. Ved alligevel at imødegå eller belyse disse udtalelser benytter jeg imidlertid lejligheden til påny kortelig at fremstille, hvad jeg har tænkt og sagt.

Særligt i den første af de foran nævnte artikler påviste jeg ved anførelse af lovgivningens bestemmelser om denne sag i Danmark og ved at sammenholde disse med principerne, hvorefter man havde ordnet denne sag i andre lande, at vi hos os kom *for silde*, altfor silde med vore præventive forholdsregler ligeoverfor moralsk forsømte børn. Jeg støttede mig til de statistiske oplysninger om antallet af straffede børn og unge mennesker, til beretningerne fra Foreningen af 1837 til forsømte børns frelse, og fra Flakkebjerg og Landerupgård Opdragelsesanstalter samt til bladenes meddelelser om slige børn. Alle disse oplysninger godtgøre for enhver uhildet, at min påstand er sand. Ingen har benegtet den på mødet i Kristiania sidste år, ligesålidt på Justitsembedsmændenes møde i Kolding og — Hr. MØLLER heller ikke. Han siger kun „hellere sent end aldrig“. Ligesom det var en modbemærkning. I de anførte ord

ligger jo netop en undvigende erkendelse af en påstands rigtighed. Og så — der er mange børn og unge personer, for hvem det, som forholdene ere, kommer til at hedde „aldrig“. Kort sagt den udtalelse af Hr. MØLLER er kun et mundsvejr, og mere har han ikke at sige derom, ikke et ord mere om hovedpunktet i sagen, det, hvorpå spørgsmålet om en forandring beror. Thi at Hr. MØLLER strax derpå søger at give det udseende af, at jeg var kommen for tidlig med mine udtalelser, kan dog ikke modbevise min påstand.

Når Hr. MØLLER for denne sin, isvrigt irrelevante, bemærkning anfører fra mødet i Kristiania en udtalelse af Hr. Byfoged Voss, findes denne ikke som citeret i den officielle beretning om mødet, som udkom i Tidsskriftets sidste nummer i November 1882. Men forøvrigt indeholder jo citatet, at det ønskelige var, at det offentlige fik fat på de for fald stående børn *så tidligt som muligt**) osv. Denne udtalelse kan dog kun forstås som en samstemning med min opfattelse.

Når Hr. MØLLER endelig side 72 i beretningen siger: „Ved mødet i Kristiania var der altså ingen sympathi for Hr. STUCKENBERGS ordning.“ og støtter dette på udtalelser af de to præster FEUK, som oplyste: „at man i Sverige mere ad privat vej end ad lovgivningsvejen søgte at få præventive foranstaltninger fremmede“, ligesom på, at Direktør PETERSEN i Kristiania erklærede, at der ingen sympathi var i forsamlingen for statsanstalter, og at Pastor MUNCK tiltrådte denne mening for Danmarks vedkommende, så er dette løs tale. Beretningen om mødet har foreligget længe nok, til at der i dette punkt kunde være tilføjet Hr. MØLLERS beretning en rettelse. Udtalelserne fra Sverige anførte kun faktum og erkendte, at lovgivningsmagten måtte træde til. Direktør PETERSEN talte om sympathien i verden i det hele taget og ikke om forsamlingen, og Pastor MUNCK stillede

*) Udhævet af Forfatteren.

sig som den, der ønskede belæring i sagen, og talte ikke på Danmarks men på sine egne vegne.

Men hovedsagen er, at det af mig på det nævnte møde opstillede spørgsmål kun drejede sig om, hvorvidt lovgivningens bestemmelser i Norden vare overensstemmende med vor tids fordringer til en præventiv behandling af moralsk forsømte børn. Og herpå var svaret fra alle lande så enstemmigt *benægtende*, at jeg altid skal være tilfreds med en slig samstemning, hvis jeg oftere skulde få lejlighed til at opstille noget forhandlingsemne. Man vil tillige se, at der i det opstillede spørgsmål ikke var tale om statsanstalter eller private, ligesålidt som om nogen af mig foreslået ordning, ligesom denne hverken berørtes af mig eller nogen anden. Der kunde således heller ikke blive tale om at støtte den af mig fremstillede ordning. I den store enstemmighed i besvarelsen af mit spørgsmål lå imidlertid indirekte erkendelsen af min påstands rigtighed, at vi i Danmark i den berørte sag komme for sildig, og det samme gælder for Norges og Sveriges vedkommende. *Altså i dette hovedpunkt*, hvorpå alt det øvrige beror, *have møderne i Kristiania og i Kolding givet mig medhold* og — Hr. MØLLEB *har intet anført, som kunde kuldkaſte dette*. Han har om dette punkt *kun* sagt: „hellere sent end aldrig“, det vil sige, jeg tillader mig at gentage det, en undvigende indrømmelse, og alt det øvrige, som jeg nylig har måttet tale om, er kun løs tale, der mere angår mig personlig end sagen selv.

Idet jeg endnu skal bemærke, at det almindeligt gældende princip i dette punkt er, at staten *så tidligt som muligt* bør skride ind mod de omhandlede individer, skal jeg tilføje følgende tre af dagspressen i de sidste måneder tagne eksempler, som tale tilstrækkeligt for sig selv. De ere ideligt tilbagevendende gentagelser af det samme *sørgelige faktum, for silde*.

— Et par *12årige drenge*, af hvilke den ene er *straffet 3 gange for tyveri*, bleve igår anholdte for forskellige lejlig-

hedstyerier, hvorved de særlig have stjålet drikkevarer, såsom bajersk øl og vin.

— En i Ryesgade boende urtekræmmer vågnede afvigte Fredag morgen kl. henved 5 ved at høre støj i sin til beboelseslejligheden stødende butik. Han listede sig derind og bemærkede tre 16årige drenge ifærd med at tømme hans pengeskuffe og fylde deres lommer med chokolade, tobak og cigarer, men de løb alle ud af butikken ved hans ankomst. Han forfulgte dem og det lykkedes også ved den patrouillerende betjents tilstedekomst at anholde den ene af dem. De to andre bleve anholdte igår i en lade ved Vibenshus, hvor de havde taget ophold, efterat have nedgravet de stjalne sager på en mark. De *have alle tidligere været straffede for tyveri og have været fuldstændig enige om at bryde ind hos ovennævnte urtekræmmer*, samt en dag tidligere hos en i samme gade boende hørkræmmer, hvor de stjal en del penge samt anchiovis og spegesild.

— *En ung tyv.* En 14 år gammel dreng, konfirmeret i Søndags, blev igår antruffen på Nørrebro i færd med at ville stjæle af pengeskuffen i en butik, hvor han havde listet sig ind. Han er advaret 2 gange og straffet 4 gange for tyveri.

Ved siden af dette *for silde* var min anden hovedpåstand, at således som forholdene vare hos os i de til rådighed værende opdragelsesanstalter og børnehjem, som alle ere private, var der ingen ordening. Medens det er et særkende for sagens standpunkt og ordening i andre lande, at man skiller de uensartede elementer ad, bringes hos os alle grader, skulkere, betlere og tyve, og alle aldere sammen i den samme anstalt. Tilfældigheder gøre ofte udslaget for tidspunktet, når der tages fat, og hvor individet anbringes. Medlidenhed gør, at anstalten nødtigt afviser. Flakkebjerg og Landerupgård kunne som to sammen arbejdende anstalter gøre nogen adskillelse, men de øvrige ikke. I børnehjem findes ulykkeligt stillede børn sammen med moralsk

fordærvede. Mon det kan kaldes en ordning, som man bør søge at bevare fremfor den med stor omsigt og efter megen overvejelse anvendte adskillelse efter karakter, alder og køn i andre lande? Mon alle de undersøgelser, alle de bestræbelser, der i over 30 år i adskillige lande have ført til godkendte og anvendte institutioner, skulle være for intet at regne i sammenligning med vore uordnede forhold? Den, som anser sig selv for fortrinsvis seende, kan dog ikke erklære sig for blind i dette punkt.

Fra dette er der imidlertid langt til at kalde det hele „roderi“, hvilken karakteristik af forholdene Hr. MØLLER tillægger mig. En bestræbelse kan give forholdsvis gunstige resultater, men derved er dog vel ikke udelukket, at disse kunne blive bedre endnu under en forandring i forholdene, hvorefter man får en større ensartethed i elementerne, man behandler. Hr. MØLLER omtaler jo selv, beretningens side 3, hvilke vanskelige og umedgærlige elementer han så tidt mødes med, og hans beretning viser det samme.

Hr. MØLLER viser hen til den af ham ledede anstalts 50årige beståen og virksomhed. Denne er imidlertid jo ikke den eneste i landet. Og da den stiftedes, var der endnu ikke tænkt på det indgående arbejde for denne sag, som senere er udført rundt om i verden, og som har medført anskuelser og principer, som også efterhånden ville gøre sig gældende hos os.

Heller ikke i dette punkt har Hr. MØLLER et eneste reelt bevis at føre imod mig. Personlige udfald, som flere af de forhen anførte, vil man vistnok fritage mig for at gå ind på. Hans pegn på hans egen anstalt viser, at hans dygtighed har været fremragende, som det er erkendt af alle; men den bliver intet bevis mod min påstand på, at vi behøve en ordning.

I den sidste af de to foran nævnte artikler i Tidsskriftet antydede jeg, hvorledes en ordning, stemmende med tidens fordringer til en præventiv behandling af moralsk forsvømte børn og med vore forhold, kunde tænkes. Jeg gik herved

ud fra de almindeligt godkendte principer for en slig ordning ligesom fra de faktorer, som hos det enkelte individ måtte blive medbestemmende ved behandlingen, således alder, sædelige karakter, lovovertrædelsens slags, dens gentagelse m. m. På dette grundlag og under forudsætning af en forandring i straffelovens bestemmelser, som måtte i almindelighed medføre fritagelse for straf, antydede jeg anvendelsen af de midler, som man benytter istedenfor straf, nemlig *advarsel*, *anbringelse i familie* og *anbringelse i opdragelsesanstalt*. Disse midler vilde enten kunne finde anvendelse det ene efter det andet, i tilfælde af fornyet lovovertrædelse, eller man kunde springe et eller to af dem over og vælge det tredje, alt under hensyn til de foranævnte faktoreres større eller mindre betydning for bedømmelsen af individets sædelige forhold og udvikling. For at gøre dette tydeligt tilføjede jeg en oversigt over midlernes anvendelse for grupper af lovovertrædelser og aldre. Anvendelsen af det bestemte middel var valgt med særligt hensyn til den almindeligt forudsatte åndelige udvikling hos barnet og den unge. Det hele er kun, hvad man på forskellig måde andensteds har forsøgt, og altså forsåvidt ikke noget nyt. Ved at tage alle tre momenter med kunde man opnå en større individualisering, hovedprincippet i nutidens behandling af lovovertrædere, noget, som vist ingen vil optræde imod.

Hvad de tre momenter angår, skal jeg bemærke, at *advarslen* er benyttet i adskillige lande for den første gang begåede forseelse af mindre betydning. *Anbringelsen i familie* er et omstridt punkt, den er påbudt ved lov i Preussen, men på møder i Tyskland er den bestridt stærkt. Såvidt jeg husker, har Fængselsdirektør KROHNE i Cassel sagt, at man i Tyskland med en lygte måtte søge om passende familier til at anbringe moralsk forsømte børn hos, for at finde nogle. Således tror jeg dog ikke forholdene ere hos os, i hvert tilfælde må dog slige familier i mindre antal kunne findes. Var det ikke så her, måtte de børn

være ildne farne, som Foreningen af 1837 til forsømte Børns Frelse anbringer på denne måde.

Den ubetingede anbringelse i opdragelsesanstalter foretrækkes af mange i de forskellige lande. I hvert tilfælde ere opdragelsesanstalter et nødvendigt og fremtrædende moment i hele spørgsmålet, derom ere alle enige. Derimod ikke deri, om de skulle være private eller statsanstalter. De sidste kendes alene i Belgien, det land, der står som et mønster i den her omhandlede sags ordning. Således er altså også anstalten i Ruysselede, som Hr. MØLLER omtaler side 73 i beretningen, *en statsanstalt*. Den optager kun børn, som ere uden tilhold og derfor udsatte for at blive betlere, og unge betlere og vagabonder, altså en befolkning, som kun omfatter en særlig kategori og deri er meget forskellig fra vore opdragelsesanstalters. Også i det tredie punkt, som Hr. MØLLER benytter til sammenligning mellem denne anstalt og Flakkebjerg, brister sammenligningen, nemlig at den er et hjem. Den er indrettet ganske på militær vis. Slig ordning plejer ikke at bringe noget hjemligt præg.

Oftest vil man, for at vende tilbage til sagen igen, finde både private og statsanstalter i det samme land. Min stilling til dette spørgsmål er i antydningen klar nok. Jeg har fremhævet, at de hos os tilstedeværende private antalter næppe vare tilstrækkelige til at modtage eleverne, men at i så tilfælde staten måtte støtte slige anstalters oprettelse eller eventuelt oprette sådanne. Og jeg har udtalt mig således, fordi det vilde være i høj grad uforstandigt at kaste engang iværksatte og godt virkende institutioner tilside, som altid må blive et brugbart element i ordningen. Hvorledes Hr. MØLLER heraf kan mane spøgelse af en statsanstalt frem, thi den tanke har åbenbart været ham et spøgelse, forstår jeg ikke.

Jeg har ganske vist sagt: en tugtanstalt af mindre omfang måtte det i hvert tilfælde blive statens sag at organisere. Men det vil dog let forstås, læst i forbindelse

med det foranstående, at den ikke kan opsluge de private anstalter, altså heller ikke Hr. MØLLERS. Til en sådan anstalt vilde der jo kun kunne blive tale om at henvise ustyrlige individer, som de andre anstalter ikke evnede at magte i øjeblikket, ligesom dem, der ikke kunde undgå at idømmes en straf.

Jeg har altså sagt, at jeg fandt det naturligt at benytte de tilstedeværende private anstalter, og at der oprettedes flere lignende, om muligt. Men jeg har ganske vist føjet til, at de private anstalter måtte have statens anerkendelse og underkastes dens kontrol. Dette ligger jo i sagens natur. Skal staten overgive de individer, mod hvilke den skrider ind, på hvilken måde er ligegyldigt, til private til udførelsen af de besluttede forholdsregler og overdrage disse forældremyndigheden, vil dog vel ingen mene, at dette lader sig gøre på anden måde. Og jeg kender intet andet land end Danmark, hvor sligt sker. Overalt må de private anstalter under visse former søge statens autorisation og underkaste sig dens kontrol. Dette blev også særligt fremhævet af Hr. Direktør PETERSEN på mødet i Norge som noget selvfølgeligt. Når derfor Hr. MØLLER har sagt, at man nok derved skulde blive afkølet for at gøre barmhjertighedsgerninger, så bevise de talrige hestræbelser også ad privat vej i alle lande, hvor kontrollen findes, at det ikke forholder sig så.

Imod alt, hvad jeg her har anført om hovedtrækkene i min antydning af en ordning, har Hr. MØLLER ikke fremsat en eneste reel indvending, der kunde give lejlighed til en forhandling. Hans omtale af mine artikler er helt igennem i smag med de foran anførte citater af hans betretning. At den fremstillede ordning skal „opsluge“ og „gøre det af med de private anstalter“, vil næppe nogen af det anførte finde berettigelse til at mene.

Hjemmet, siger Hr. MØLLER, er centrum i den hele virksomhed. Ideelt set forstår jeg ham godt, men det må dog altid blive i en meget udvidet forstand og for en del

bero på individerne, der skulle delagtiggøres i hjemmet. Jeg har kendt adskillige, som havde været på Flakkebjerg og siden kom i strafanstalten; de havde ingen hjemlige følelser for Flakkebjerg. Dette anfører jeg kun som et faktum og ikke for at sige noget ubehageligt. Kan en forstander for en privat anstalt skabe noget hjemligt for dens elever, såmeget des bedre naturligvis; men jeg har jo ikke sagt noget derom, som kunde berettige til en modsat anskuelse. Jeg har slet ikke talt derom ligesålidt som om store eller små anstalter, kasernesystem, familiesystem eller alt det øvrige, som Hr. MØLLER taler om imellem hinanden.

Hr. MØLLER nævner som sine ønsker i dette spørgsmål forandringer i straffeloven, som kunde lette tilgangen til opdragelsesanstalterne og fjerne ulemperne, der vanskeliggøre virksomheden. Han ønsker ikke individerne dømt ind i anstalterne, og han ønsker endelig, at der eventuelt også tages hensyn til dem imellem 15 og 18 år. Disse tre ønsker falde sammen med, hvad jeg i samme retning har fremsat i de to foran nævnte artikler. Dette har Hr. MØLLER imidlertid ikke vist mig den retfærdighed at tale det mindste om.

Totalindtrykket af Hr. MØLLERS udtalelser bliver, at han i mine artikler har fundet sig ilde berørt af min udtalelse om, at en kontrol var nødvendig. Denne vil han ikke have. Han siger ikke hvorfor. Her var jo dog et punkt, hvorom der kunde forhandles. Det har han ikke gjort. Han har dernæst troet at finde en tanke om oprettelsen af statsanstalter; disse vil han heller ikke have. Heller ikke her giver han nogen grund. Det spørgsmål er dog forhandlet så ofte andensteds, så der kunde vel også tænkes forsvarere og modstandere deraf os hos. Jeg har imidlertid ikke sagt noget derom, uden hvad der foran er nævnt, og, som man vil se, går det snarest i retning af private anstalter. Jeg har kun talt om sagen i almindelighed, om vore forhold i almindelighed, og ikke om Flakkebjerg særligt. Det lidet, jeg har sagt om vore herhen-

hørende private institutioner, er sagt med så megen hensynsfuldhed, at en hånlig afvisning er på urette plads. Min antydning af en ordning kan således hverken komme til at lægge noget til eller trække noget fra Hr. MØLLERS anerkendte dygtighed som forstander for Flakkebjerg og Landerupgård opdragelsesanstalter. Men Hr. MØLLER har derfor heller ingen berettigelse haft til at tale, som han har gjort, ikke engang fra et særligt Flakkebjerg standpunkt, ligesålidt som Flakkebjerg og Hr. MØLLER ene ere bærerne af denne sag i Danmark.

Jeg beklager, at Hr. MØLLERS udtalelser have været så svævende, at de ikke have afgivet noget holdepunkt for en forhandling. Jeg beklager, at de have vist mig så liden retfærdighed, at de ikke engang kunne indrømme mig nogen kærlighed til denne sag, hvilket Tidsskriftet dog må have båret vidnesbyrd om. Fordringen på agtelse for egne meninger må altid støttes af agtelsen for andres.

FR. STUCKENBERG.
